

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

971

Vragen van het lid **Karabulut** (SP) aan de Ministers voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en van Financiën over *de investeringen van Nederlandse levensverzekeraars in wapenbedrijven die aan Saudi-Arabië leveren* (ingezonden 15 november 2018).

Antwoord van Minister **Kaag** (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking), mede namens de Minister van Financiën (ontvangen 18 december 2018).

Vraag 1, 4

Wat vindt u ervan dat Nederlandse levensverzekeraars Allianz (AllSecur), APG (Loyalis), Legal and General, Generali en Nationale Nederlanden maar liefst 3,6 miljard euro investeren in wapenbedrijven die leveren aan Saudi-Arabië, dat met die wapens veelvuldig Jemen bombardeert?¹

Ziet u de bittere ironie van het feit dat juist levensverzekeraars beleggen in zaken die uiteindelijk tot dood, extreme hongersnood en cholera in Jemen leiden?

Antwoord 1, 4

Verzekeraars bepalen in principe zelf in welke bedrijven belegd wordt. Het kabinet verwacht van verzekeraars echter wel dat zij daarbij invulling geven aan hun *responsibility to respect* onder de *United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights* (UNGP's) en dat zij zich houden aan de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen. Als blijkt dat de bedrijven waarin de verzekeraars hebben belegd zijn betrokken bij negatieve impact op mens en milieu, behoren de verzekeraars, conform de OESO-richtlijnen, stappen te ondernemen om deze negatieve impact te voorkomen of aan te pakken.

Vraag 2

Hoe rijmt u deze investeringen met het strikte wapenexportbeleid ten aanzien van Saudi-Arabië en het feit dat de Minister-President er recent nog op aandrong bij andere EU landen om hetzelfde te doen?

¹ <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/10/25/wrang-oorlog-in-jemen-als-investering-a2752771>

Antwoord 2

Nederland verleent geen exportvergunningen voor goederen die gebruikt kunnen worden in de gewapende strijd in Jemen of bij mensenrechtenschendingen in Saoedi-Arabië. Binnen de EU roept Nederland andere lidstaten op tot eenzelfde strikte toetsing van de gemeenschappelijke criteria van het Europees wapenexportbeleid. Deze oproep is tijdens de Europese Raad van 18 oktober 2018 door premier Rutte herhaald.

Op grond van EU-sancties kan het voor verzekeraars verboden zijn te investeren of beleggen in wapenproducenten in een bepaald land. Voor Saoedi-Arabië gelden er geen EU-sancties. Met inachtneming van de OESO-richtlijnen en UNGP's, is het aan verzekeraars zelf om te bepalen in welke bedrijven zij investeren. De overheid reguleert dit in beginsel niet. Binnen het Europese wapenexportbeleid ten aanzien van Saoedi-Arabië wordt op basis van de toets op de acht criteria van het Europees Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport zorgvuldig gekeken of de aard van de goederen, het eindgebruik en de eindgebruiker een direct negatief effect kunnen hebben op deze acht criteria, waaronder de mensenrechtensituatie en de regionale veiligheid. Er geldt momenteel geen VN of EU wapenembargo voor Saoedi-Arabië.

Vraag 3

Wat gaat u doen om meer duidelijkheid en transparantie te creëren voor klanten van deze levensverzekeraars over waar hun geld is geïnvesteerd wordt?

Antwoord 3

Zoals gezegd, verwacht de overheid van verzekeraars dat zij zich houden aan de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen. Openbaarheid van gegevens en transparantie over risicomanagement, naleving van wetten, normen en gedragscodes zijn onderdeel van deze richtlijnen. Sinds 1 januari 2012 geldt de Code Duurzaam Beleggen. Met deze code wil het Verbond van Verzekeraars duurzaam beleggen stimuleren bij verzekeraars. In de Code Duurzaam Beleggen, waarbij wordt gewerkt volgens het principe «*comply or explain*», heeft de verzekeringssector transparantieafspraken vastgelegd. Volgens de Code moeten onder andere de *United Nations Principles for Responsible Investments* (UNPRI) worden nageleefd. Deze principes bevatten een rapportageverplichting. De overheid is met de verzekeraars en maatschappelijke organisaties partij bij het convenant internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO) voor de verzekeringssector. Hierin is afgesproken dat verzekeraars jaarlijks informatie zullen publiceren over investeringskeuzes, ten aanzien van het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen en over de dialoog en het engagement dat plaatsvindt met bedrijven waarin wordt belegd.

Vraag 5, 6, 7

Hoe verhoudt deze praktijk zich tot het verzekeraarsconvenant waarin zelfregulering op normen van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) is afgesproken?

Bent u bereid het initiatief te nemen tot een convenant tussen de levensverzekeraars en andere financiële instellingen om niet meer te investeren in wapenbedrijven?

Wat zijn de mogelijkheden voor u om deze investeringen te verbieden?

Antwoord 5, 6, 7

Het IMVO-convenant verzekeringssector is een multi-stakeholderaanpak, waarbij het initiatief om tot een IMVO-convenant te komen bij de sector zelf ligt. Binnen het IMVO-convenant van de verzekeringssector is de overheid, als partij bij dit convenant, in gesprek met de verzekeraars over maatschappelijk verantwoord beleggen. Nederlandse levensverzekeraars worden binnen dit convenant vertegenwoordigd door het Verbond van Verzekeraars. Met de ondertekening van dit convenant op 5 juli 2018, hebben de verzekeraars zich gecommitteerd om binnen twee jaar overzichtelijke en toepasbare kaders en beleid op te stellen op een aantal thema's, waaronder controversiële wapenhandel. Hier is expliciete aandacht voor binnen het convenant. Er wordt verwacht dat verzekeraars risico's identificeren en dialoog voeren met bedrijven waarvoor financiering wordt overwogen en gesproken wordt over

het voorkomen en/of adresseren van de negatieve gevolgen voor thema's zoals milieu, sociale omstandigheden en ondernemingsbestuur (ESG). Daarbij moet ook de mogelijke betrokkenheid bij controversiële wapenhandel in die zakelijke relatie beoordeeld worden.

Van verzekeraars wordt verwacht dat zij conform de principes en processen van de OESO-richtlijnen en UNGP's hun invloed aanwenden om bedrijven waarmee zij een financieringsrelatie hebben te bewegen zoveel mogelijk te voldoen aan het eigen ESG-beleid. Het is aan de verzekeraars zelf om, in overeenstemming met de OESO-richtlijnen en de UNGP's, te besluiten waarin zij beleggen. De partijen hebben met de ondertekening van dit convenant afgesproken dat in geval van blijvende niet-nakoming van afspraken door bedrijven uiteindelijk uitsluiting wordt toegepast. Dit betekent dat er dan niet meer wordt belegd in die bedrijven door verzekeraars.

Vraag 8

Bent u bereid in gesprek te gaan met deze levensverzekeraars en deze investeringen te ontmoedigen?

Antwoord 8

Zoals toegezegd tijdens de begrotingsbehandeling Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking op 29 november jl., zal ik verder in gesprek gaan met de verzekeraars.